

Els traductors s'han presentat per primer cop al públic. A la crida d'una sola traductora, Anna Casassas, el dia 30, Dia Internacional de la Traducció, es van celebrar lectures públiques de textos traduïts al català, a diverses ciutats.

L'objectiu general és mirar de fer més visibles els traductors literaris. Amb l'excusa que el dia 30 de setembre, sant Jeroni, traductor de la Bíblia al llatí, va ser declarat Dia Internacional de la Traducció, Anna Casassas, vocal de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC) va fer una crida oberta a tots els traductors literaris, fossin socis de l'AELC o no, perquè aquell dia fessin lectures públiques dels seus textos, perquè són ben seus, encara que parteixin d'unes altres llengües i d'uns altres autors.

Per a la responsable de l'acció, inèdita a casa nostra, la visibilitat exigeix tres condicions.

La primera, que el nom del traductor consti a la coberta dels llibres, com ja fa algun editor.

La segona, que el nom del traductor aparegui a tots els anuncis que es fan del llibre. Per exemple, per internet –catàlegs i vendes– i a la premsa escrita.

I la tercera, que el nom del traductor sigui esmentat sempre que es parla del llibre: entrevista a l'autor; recensions i crítiques i presentacions públiques de llibres. O quan se'n cita o se'n llegeix un tros, en un article de premsa, o a la ràdio i a la televisió.

“Tot plegat –diu Anna Casassas– és una mica un cercle viciós: mentre es mantinguin mig amagadets, a l'ombra, els traductors, és a dir, els creadors de l'obra en català, se'ls pot pagar a mitges o malament, o tant és si el que tradueix el llibre és un aprenent, o dos o tres.”

En canvi, diu, si el nom del traductor és visible a tot arreu, i el públic es torna, per força, conscient de qui ha traduït cada obra, el nom del traductor esdevé un criteri més per a la compra o no d'un llibre, i per tant els editors han de fixar-se més en qui agafen i en com el paguen.

Finalment, es busca el respecte per la feina del traductor per part dels

El traductor es vol visible

professionals, sobretot editors, crítics i periodistes, i la possibilitat que el lector s'acostumi a tenir en compte el traductor del llibre en el moment de triar les lectures.

“Si els editors s'adonen que el traductor és important per a les vendes del llibre, els traductors encara seran més conscients i responsables, que en general ja ho són, i força, de la feina que fan”, diu Anna Casassas,

Per tant, considera aquesta traductora –una de les més prestigioses de les darreres fornades–, la visibilitat del traductor es torna una garantia que la traducció sigui bona.

Prestigiosa i molt coneguda, Anna Casassas té la sort de treballar bàsicament amb editorials com Quaderns Crema i Edicions de 1984, segells que sí que posen el nom del traductor a la coberta.

“No hem d'oblidar, però, que sobretot a tots –considera– ens agrada la feina que fem, justament perquè és creativa i sempre diferent. És un repte constant. Si no, sempre tancats a casa i al preu que es paga, potser fariem una altra cosa.”

Com a vocal de l'AELC, va rumiar què podia fer si volia aprofitar el Dia Internacional de la Traducció per remoure els traductors literaris i afegir un granet de sorra a la muntanya de fer-los més visibles. Anna Casassas va pensar en aquesta proposta de lectures públiques que primer va fer a tots els socis traductors de l'AELC, convidant-los a fer-ne partícips tots els traductors literaris que volguessin, tant si eren socis com si no,

i després també va fer-la arribar a tots els traductors literaris que poc o molt coneixia, almenys prou per a enviar-los un correu electrònic.

“Consti que, de totes maneres, vaig insistir a tothom que ho fes saber a tots els traductors literaris que volguessin i que convidessin qui volguessin. L'única condició era que fossin literaris, no tècnics, i que utilitzessin el català com a llengua d'arribada”, diu.

La resposta a la crida d'Anna Casassas va ser positiva. A Girona, la Llibreria 22 va aplegar una llista d'onze traductors, que van fer lectures tot el dia. També en van fer, a Girona mateix, a la llibreria Ulyssos. A Barcelona, se'n van fer a l'Arts Santa Mònica, a l'Espai Mallorca i a diverses biblioteques. L'escenari valencià va ser l'Octubre Centre de Cultura Contemporània. A Castelló, la Llibreria Babel. A Palma, l'Edifici Sa Riera de la UIB i la casa municipal Joan Mascaró de Santa Margalida. Les restants lectures es van fer a Mataró, el Vendrell, Sant Feliu de Codines i Sabadell.

L'idiota de la família. L'AELC es demana a la seva web si el traductor no és l'idiota de la família literària, en un escrit –amb to de manifest– dedicat a denunciar “la constant vulneració dels drets morals o dels drets de propietat intel·lectual dels traductors”

El text s'acaba amb una crida als traductors perquè denunciïn els casos que han viscut. I la resposta, si és el cas, que hi han donat.

Els traductors es troben, sovint, en situacions que els semblen, si no ofensives, sí almenys “reveladores d'una falta de respecte total envers la nostra feina”, constata el manifest.

Des de casos que arriben a la il·legalitat, com ara la no-inclusió del *copyright* de la traducció en la publicació d'un llibre, fins a uns altres que, sense ser directament punibles, “lesionen igualment els nostres drets com a autors d'una traducció i a més fereixen la nostra sensibilitat”.

Per exemple, “hem vist crítiques de llibres que fan referència a l'estil o a la llengua de l'escriptor sense *adonar-se* que el text que ha llegit el crític sortia de les mans d'un traductor. Alhora, es tornen a veure ressenyes de novetats que no fan constar per qui han estat traduïdes”.

JORDI PLAY

Vicenç Aitaló Ilegalix, a la dreta de Víctor Oblols. Asseguts, Ricard Ripoll, Cinta Massip, Montserrat Gallart i Feliu Formosa. Terrassa de l'Arts Santa Mònica, dia 30 de setembre. Lectura protegida per l'escultura *Niu d'estiu*, de l'Emillana Desing Studio (Anna Mir i Emill Padrós).

També “hem sentit lectures de fragments d'obres sense que s'esmentés qui havia fet possible llegir en la nostra llengua aquelles ratlles”. O fins i tot adaptacions radiofòniques fetes a partir de traduccions “anònimes”.

Els professionals dels mitjans de comunicació, els llibreters i bibliotecaris, els editors als seus llocs web... tots, pensa l'AELC, podrien demostrar que són conscients de la feina del traductor

per fer arribar les obres de la literatura estrangera, esmentant-ne el nom al darrere del de l'autor.

Denúncia belga. En diversos cercles europeus s'ha fet pública una carta escrita per una traductora belga, Françoise Wuilmart, directora del Centre Europeu de Traducció Literària i del Col·legi Europeu de Traductors Literaris de Seneffe, que posa en relleu aquest

problema de la falta de reconeixement públic amb la qual “topem tan sovint els traductors”.

La traductora belga explica què va passar a l'espai Questions d'Éthique, dirigit per Monique Canto-Sperber, de France Culture, el dia que es va parlar d'un llibre que havia traduït ella mateixa, l'obra *Une Femme à Berlin*, diari íntim d'una jove berlinesa (anònima) de l'abril al juny del 1945.

Cines Babel

Vicente Sancho Tello, 10 · València

You will meet a tall dark stranger (de Woody Allen)

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS :
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

(Cal acompanyar el justificat de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous
excepte vespra de festiu i festius.

D'esquerra a dreta, Vicent Berenguer, Joan Navarro, Jaume Pérez Montaner, Isabel Robles, Eduard J. Verger i Anna Torcal. L'acte va tenir lloc a l'OctubreCCC de València el dia 30.

El programa va començar amb una llarga cita del diari. El tertulià convidat era Jean-Pierre Lefebvre, germanista i traductor reputat. Ni l'entrevistadora, una dona de lletres, ni l'entrevistat, un traductor que hauríem pogut suposar que seria solidari,

Es van fer lectures arreu del país, de Girona a València i de Lleida a Palma

no van pensar ni un sol moment a citar el nom de la traductora del llibre. I els agraïments finals es van adreçar únicament als membres de l'equip tècnic.

“La majoria de col·legues que he informat del cas –diu Françoise Wuilmart a la carta– han aplaudit la vivor de la meua còlera, perquè molts feia temps que ja s’havien resignat. I és que, en efecte, el meu cas només és un entre tants. Per quedar-ne convençut només cal consultar un lloc web que acaba d’abordar el tema: <http://zozodalmas.blog.lemonde.fr>.”

La carta acaba amb una paraula d’esperança: l’ATLF (Associació dels Traductors Literaris de França, presidida per Olivier Mannoni) prepara actualment un sistema de reacció col·lectiva i sistemàtica als obllits de noms de traductor als mitjans audiovisuals o escrits, i també als llocs de venda de llibres per internet.

A casa nostra, hi ha una cosa que queda per fer: que els traductors catalans s’associïn o creïn una secció dins l’AELC. Però serà difícil. Com ens comenta Anna Casassas, són bastant individualistes.

Lluís Bonada

Trossos i mossos

Alfons Llorenç

Fillols

El persistent i viu mite fundacional del poble valencià troba les arrels a Lleida. I un valuós i bellíssim –“un delicat conjunt més propi de l’orfebreria que no pas de l’escultura”, segons Sanchis Sivera– testimoni dels orígens dels valencians és la porta romànica de l’Almoïna de la Seu valentina. Consagrada la mesquita major com a catedral cristiana el dissabte 9 d’octubre del 1238, en plena croada contra el Xarq al-Andalus, va caldre improvisar els edificis emblemàtics de la nova civilització, del nou

estat. I, aquest és el primer senyal que ens ofereix la porta del Palau, dita també *dels Lleidatans*, per moltes raons.

Hi entraven els lleidatans establerts a la València del XIII, ben a prop, als voltants de l’actual carrer del Salvador. Es diu que va ser importada des de Lleida, pedra a pedra, en aquells primers moments. Començà a construir-se el 1262 i va prendre per model la *porta dels Fillols* (perquè era l’entrada de les criatures, *fillols*, portades a batejar) de la Seu Vella de Lleida.

Per si fora poc, la barbacana aparenta ser sostinguda per catorze caps, corresponents a set llegendaris matrimonis (els noms són inscrits als permòdols: “En Pere am Na Maria sa muller, En Guillem am Na Berengueta sa muller, Bernat am Na Dolça sa muller, En Bertrà am Na Berengueta sa muller, En Doménech am Na Ramona sa muller, En Francesc am Na Ramona sa muller, En Bernat am Na Floreta sa muller”) que,

Portada de l’Almoïna (Seu de València).

segons tradicions encara vives, tant a València com a Lleida, acompanyaren donzelles lleidatanes per repoblar les terres valencianes casant-se amb els conqueridors i colonitzadors. Gabriel Turull la va recollir a la Terra Alta el 1476: “Jaume I féu pobiar la ciutat de mil fadrines e dones que hi féu anar de Lleida e de Urgell e a totes donà marit dins la ciutat. Després féu fer lleis e Furs ab què la ciutat visqués e fos regida”.